

Teoretyczne podstawy kształcenia: tematy wykładów

prowadzący: dr Artur Stachura

Cele przedmiotu:

1. Rozumienie podstawowych pojęć pedagogiki i ich powiązań z innymi dyscyplinami nauki. Umiejętność komunikacji w zakresie studiowanej dyscypliny.
2. Umiejętność podejmowania właściwych decyzji w działaniach edukacyjnych (znajomość możliwości działania i kryteriów wyboru sposobu działania w zależności od warunków).
3. Formowanie refleksyjnej i racjonalnej postawy wobec problemów napotykaných w praktyce pedagogicznej.

Wykład 1: Podstawowe pojęcia pedagogiki jako dyscypliny naukowej

1. Znaczenie teorii dla efektywnego działania: teoria a wiedza potoczna
2. Pojęcie efektywności działania
3. System pojęć: zasada konstrukcji, sposób budowania
4. Pojęcie procesu jako przyczynowo-skutkowego ciągu zdarzeń
5. Wychowanie jako kluczowe pojęcie pedagogiki
6. Model procesu wychowania jako interakcji: relacje pomiędzy obiektami
7. Relacje pomiędzy pojęciami: wychowanie, kształcenie, edukacja, uczenie się, nauczanie
8. Działanie zorganizowane. Planowanie działania wychowawczego

Zagadnienia do utrwalenia:

1. Zasady konstrukcji systemu pojęć
2. Pojęcie wychowania i pojęcia podrzędne
3. Proces wychowania jako sprzężenie zwrotne
4. Cykl działania zorganizowanego i jego zastosowanie w edukacji

Wykład 2: Cele kształcenia

1. Źródła celów kształcenia (cele życiowe człowieka: akulturacja a rozwój osobisty; pojęcie wartości)
2. Sposób określania celów:
  - cel jako oczekiwana własność przedmiotu oddziaływania
  - trzy zakresy rozwoju człowieka (wiadomości, umiejętności, postawy)
  - hierarchiczna struktura celów (taksonomia)
3. Przykładowe sformułowania (operacjonalizacja)

Zagadnienia do utrwalenia:

1. Sposób formułowania celu: własność przedmiotu oddziaływania
2. Komponenty celu kształcenia: wiadomości, umiejętności, postawy
3. Taksonomie celów kształcenia
4. Hierarchia celów (cel ogólny a cele szczegółowe). Operacjonalizacja celów

Wykład 3: Treści kształcenia

1. Odwzorowanie systemu rzeczy w umyśle - zasada konstrukcji systemu treści kształcenia
2. Program kształcenia - sposób opisywania (program jawny a program ukryty)
3. Systemowy układ treści jako warunek efektywnego kształcenia
4. Planowanie procesu kształcenia. Program a plan. Techniki planowania.

Zagadnienia do utrwalenia:

1. Konstrukcja programu kształcenia (cele, wymagania, kryteria spełnienia wymagań)
2. Znaczenie powiązań: a) pomiędzy komponentami programu, b) pomiędzy różnymi programami
3. Zasady planowania działań edukacyjnych

Wykład 4: Warunki kształcenia: właściwości wychowanka i jego środowiska

- A1. Własności naturalnego rozwoju człowieka
- A2. Właściwości wychowanka (fizyczne, psychiczne, społeczne)
- A3. Komponenty osobowości i podstawowe mechanizmy psychologiczne
- A4. Dynamika zmian właściwości człowieka (rozwój)
- A5. Różnice indywidualne (indywidualizacja a standaryzacja w kształceniu)
- A6. System poznawczy człowieka: zasady działania, strategie poznawcze
- B1. Struktura środowiska wychowawczego. Środowisko jako system.
- B2. Interakcja ze środowiskiem wychowawczym jako zadanie pedagoga
- B3. Środowisko informacyjne: specyfika i znaczenie dla wychowania

Zagadnienia do utrwalenia:

1. Właściwości człowieka (fizyczne, psychiczne i społeczne) istotne w procesie kształcenia. Człowiek jako system.
2. Indywidualność człowieka, jej znaczenie dla efektywności kształcenia
3. Ciągłość rozwoju człowieka a planowanie procesu kształcenia
4. Pojęcie środowiska człowieka. Systemowa struktura środowiska wychowawczego
5. Znaczenie środowiska informacyjnego dla rozwoju człowieka

Wykład 5: Środki kształcenia

1. Właściwości wychowawcy
  - komponenty kompetencji: wiedza, umiejętności, postawy, zdolności
  - własności kompetentnego wychowawcy
2. Wyposażenie materiałowo-sprzętowe
  - klasyfikacja technicznych środków kształcenia
  - możliwości zastosowania technicznych środków kształcenia w działaniach edukacyjnych
  - podręcznik: zasady konstrukcji i użytkowania we współczesnym systemie kształcenia

Zagadnienia do utrwalenia:

1. Własności kompetentnego wychowawcy
2. Techniczne środki kształcenia a efektywność kształcenia
3. Podręcznik jako środek kształcenia - jego współczesne znaczenie

Wykład 6: Metody kształcenia

1. Metoda kształcenia jako konsekwencja przyjętej koncepcji świata i człowieka
2. Ewolucja metod kształcenia - przegląd historyczny
4. Współczesne metody kształcenia: kryteria podziału, przykłady, kryteria wyboru
5. Metody nauczania a metody uczenia się

Zagadnienia do utrwalenia:

1. Pojęcie metody kształcenia
2. Rodzaje metod kształcenia
3. Kryteria wyboru metody kształcenia w zależności od celów i warunków kształcenia

Wykład 7: Organizacja procesu kształcenia. Formy kształcenia.

1. Sposoby organizacji kształcenia; kryteria wyboru formy kształcenia
2. System klasowo-lekcyjny: własności - wady i zalety
3. Kształcenie ustawiczne jako współczesny trend w edukacji
4. Formy szkolne i pozaszkolne. Organizacja pracy ucznia

Zagadnienia do utrwalenia:

1. Pojęcie formy kształcenia. Kryteria klasyfikacji form kształcenia.
2. Własności systemu klasowo-lekcyjnego
3. Alternatywne (pozalekcyjne) formy kształcenia

Wykład 8: Kontrola efektów kształcenia

1. Opis rzeczywistości: teoria poznania jako podstawa działań diagnostycznych
2. Diagnoza jako niezbędny składnik działań wychowawczych:
  - przedmiot i cele diagnozy
  - metody diagnozowania: obserwacja, wypytywanie, test
  - diagnoza jako relacja stanu zastanego do stanu oczekiwanego (normy: normy, ich źródła i sposób formułowania)
3. Funkcje oceny:
  - motywująca (ocenie a opiniowanie)
  - informacyjna
4. Własności dobrego oceniania:

- obiektywność (klarowność kryterium)
- rzetelność i dokładność (właściwa technika)
- zrozumiałość dla ocenianego
- systematyczność (znaczenie częstotliwości diagnozy)

5. Specyfika oceniania szkolnego:

- ocena szkolna jako odzwierciedlenie przyswojenia wymagań programowych

Zagadnienia do utrwalenia:

1. Metody diagnozy pedagogicznej: obserwacja, wypytywanie, test
2. Miejsce diagnozy w pracy wychowawczej: po każdym działaniu zmieniającym stan wychowanka
3. Funkcje oceny
4. Zasady dobrego oceniania: obiektywność, rzetelność, zrozumiałość, systematyczność

Wykład 9: Samokształcenie

1. Potrzeba samokształcenia: przemiany cywilizacyjne:
  - wzrastające tempo zmian
  - wzrost znaczenia informacji
2. Techniki pracy w samokształceniu
3. Wdrażanie do samokształcenia: motywowanie, trening (prace domowe)
4. Samoocenywanie

Zagadnienia do utrwalenia:

1. Znaczenie samokształcenia w procesie kształcenia ustawicznego (całozyciowego)
2. Charakterystyczne własności procesu samokształcenia (w odróżnieniu od kształcenia kierowanego)
3. Organizacja efektywnego samokształcenia

Wykład 10 - Podsumowanie: Zasady kształcenia

1. Źródła zasad kształcenia
2. Zasady kształcenia we współczesnym świecie. Ewolucja zasad kształcenia
3. Przegląd zasad kształcenia. Próba systematyzacji
4. Zastosowanie zasad kształcenia w praktyce